

Inserati se sprejemajo in velja
tristopna vrsta:

3 kr., če se tiska 1krat.
12 " " " " 2 " "
15 " " " " 3 " "

Pri večkratnem tiskanju se
cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana
pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opraviščno
(administracija) in ekspedicijska na
Dunajski cesti št. 15 v Medija-
tovi hiši, II. nadstropji.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan
velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je Florijanske
ulice št. 44.

Izhaja po trikrat na teden in
sicer v torek, četrtek in soboto.

**Zarad praznika izide prihodnja šte-
vilka „Slovenca“ v soboto 18. junija 1881.**

V politiki je treba previdnosti.

Z Dunaja, 11. junija.

Pogostoma so bile slišati pritožbe, da je večina državnega zbora preveč mehka in odjenljiva, da bi morala bolj odločno ravnati in vladi odreči podporo, ako bi ona ne hotela ravnati po njeni volji. To strogo načelo bi morda obveljalo, ko bi bila večina tako velika, da bi manjšina proti nji zginila, in ko bi bila tako zagotovljena, da bi je noben vdarec, nobena poskušnja z novimi volitvami ne mogla spraviti v nevarnost. Pa še v tem primerljivi bi to pravilo ne obveljalo po vsem, ker je znano, da se dostikrat s previdnostjo in mirnim prevdarkom veliko več doseže in veliko hitreje in gotoveje prispe do zaželenega cilja in konca, kakor pa s kruto silo. Zlasti pa to velja v politiki, in on je najboljši politikar, ki vé z malimi pripomočki veliko doseči.

Ako je pa previdnosti treba celo njemu, ki zamere razpolagati čez velike moči, treba jo je še veliko bolj njim, ki se imajo vojskovati skoraj z enako močnim nasprotnikom, in ki so v nevarnosti, da ena sama napaka mahoma podere in uniči vse, kar so si po dolgem in hudem boju z velikim trudom pridobili.

In v takih okoliščinah je ravno naš državni zbor. Avtonomistična večina ima sebi nasproti tako zdatno manjšino, da mora za vsako važno obravnavo sklicati vse svoje ude, da se izogne nevarnosti priti v manjšino, kakor se ji je bilo lansko leto pri dispozicijskem zakladu zares tudi zgodilo. Tudi mora biti glede pred-

logov, ki se stavijo, jako previdna, in se mora že prej zagotoviti pritrditve vseh treh avtonomističnih klubov, ker bi bil vsak nasvet zavržen, ako bi večina enega samega kluba potegnila z nasprotniki. Iz tega je pa tudi razvidno, da ni kar meni nič tebi nič mogoče, v državnem zboru sprožiti predloge, kakor bi si jih kdo izmislil, naj so sami po sebi še tako potrebni in koristni. Državni zbor ni za to, da bi se kdo tam skazoval s svojo bistroumnostjo, da bi razodeval vse pomanjkljivosti in našteval vse potrebe, ampak da bi res tudi kaj dosegel. Vemo pa, da vsega ni mogoče vsaki čas doseči, ampak da je ta ali una reč, ki se bode o priličnem času brez posebnega truda izvršila, za zdaj vsled raznih okoliščin morda nemogoča.

V to vrsto moram prištevati resolucijo, katero je baron Dipauli v budgetni obravnavi stavil. Baron Dipauli je temeljito dokazal potrebo šolskih prememb, in gotovo so vsi katoličani radostno brali njegov izvrstni govor, ki je pač res vreden, da ga je „Slovenec“ poslovenil, in v katerem je brez usmiljenja razkril vse pomanjkljivosti in vse napake sedanjega šolstva zlasti gledé prave katoliške izreje. Ko je baron Dipauli sprožil svojo resolucijo, da naj vlada preiskuje šolske postave in državnemu zboru nasvetuje potrebne premembe, imel je gotovo najboljši namen, da bi se namreč kakor hitro mogoče odpravile vse napake novih šolskih postav, in odvrnila škoda, ki jo sicer mladina utegne trpeti.

Tudi v tem g. baronu pritrdimo, da bode treba pri premembi šolskih postav cerkvi zopet dovoliti večji vpliv do šolstva in njenega prizadevanja pri izreji mladine ne ovirati,

kakor je bilo žalibog dozdej simtertje slišati. Vendar pa ne moremo prikrivati, da je baron Dipauli s svojim predlogom desnici državnega zbora slabo vstregel, in zakrivil velik del tiste zagrizenosti, ki se je pred razhodom državnega zbora razodevala. Znano je, da je bil skoraj prav enak predlog že lani stavil štajarski poslanec knez Liechtenstein, ki ga je pa zopet umaknil, ko se je pokazalo, da utegne vsled tega pač vlada priti v nevarnost, da pa ni nobenega upanja ta nasvet vresničiti, dokler se razmere v gospodski zbornici in deloma tudi v zbornici poslancev ne spremené. Knez Liechtenstein je toraj imel toliko previdnosti, da s svojim predlogom za zdaj nič ne opravi, pač pa ministerstvu in večini državnega zbora ž njim veliko veliko škoduje, ter je ravnal jako politično, da je svoj predlog nazaj vzel. Pa že v pričetku letošnjega leta je hotel baron Dipauli reč zopet sprožiti in v klubu desnega središča bile so zarad tega živahne obravnave; večina klubova je sprevidela, da za ta predlog še ni prišel ugoden čas, ter je baronu svetovala, naj še nekoliko časa potrpi, Dipauli pa je zahteval, da bi smel ta predlog staviti, ter je stopil s svojim svakom Zallingerjem iz kluba, ko se je večina zoper to odločila. Baron Dipauli je toraj pri budgetni obravnavi ravnal na svojo roko, ne pa v imenu Hohenwartovega kluba, in vendar bi bili na ta klub radi zvrnili krivdo za nepovoljne posledke, ki jih je imenovani predlog napravil. In zato se nam zdi jako neprevidno in nepolitično, da je ta nasvet prišel pred zbornico, ker pri sedanjih razmerah ni prav nobenega upanja, da bi obveljal, ampak bo rešitev te zadeve le še bolj otežil in zavlekel.

Amerikanska pisma.

Predragi prijatelj!

Wabacha, 7. maja 1881.

Kakor sem Ti v zadnjem pismu opisal Chicago, sodil bi Ti to mesto za najlepše in najprijetnejše. Toda temu ni tako, tudi to mesto ima svojo slabo stran, kakor brez te skoro nobeno svetovno mesto biti ne more. Med tem ko so ulice State Clark in Randsph Street najbolj živahne in čedne, so druge, komaj milijo oddaljene skoro zamrte. Kupčije so po ameriškanih mestih vse na kupe, malo proč od glavnih ulic že ni nobenega kupčijskega življenja več; tako tudi v Chicagi. Posebnega telesnega siromaštva ravno v teh krajih ni, pač pa tem več duševnega, katero posebno povspešujejo igralnice, nesramne hiše, pivnice za opij, itd. Brezštevilne tovarne po vseh krajih mesta zelo kvarijo zrak, tako da je mesto zmiraj kakor v megli; na sto korakov daleč videti so ljudje kakor sence, — po vrhu tega pa še solnce ves zrak spari in „mosquitos“ (komarji) zbadajo človeka, kar

vse skupaj nič kaj prijetnega ni, zato so epidemične bolezni zelo pogoste. Dobrota je toraj dež, da očisti ta sparjeni zrak, vendar pa, če le malo predolgo traja, spravi mesto v največje blato, tako da je čisto nemogoče prekoračiti cesto, kaj še le opraviti vse opravke po mestu; kamor se noga postavi, pogrezne se po pol čevlja globoko. Toda vsemu temu vkljub mesto velikansko napreduje, da bode skoro Novi York spodrinilo. Chicago leži sredi zedinjenih držav in ima za kupčijo veliko ugodnejšo lego kot Novi York, kterege magnatje tudi take eneržije nimajo ko oni v Chicagi. Ravno sedaj kujejo — že celo leto — v Novem Yorku načrt za svetovno razstavo, kakoršne do sedaj še ni bilo, pa vse zelo slabo kaže. Saj bi bili že vse v nemar pustili, ko se ne bi bali, da bi vtegnila Chicaga potem napraviti rastavo in da ne bi s tem še bolj pozornost na-se obrnila.

Bil sem štirinajst dni v Chicagi; 13 septembra šel sem od tod ter po dveurni hitri vožnji prišel v Milwaukee, kjer sem imel ostati le malo ur, vendar časa dovolj ogledati si mesto v najživahnejšem delu njegovem. Že

v Chicagi sem mnogo čul o tem mestu, o njegovi lepoti, in o tem sem se tudi sam prepričal. Milwaukee glavno mesto države Wisconsin ima okolo 150.000 prebivalcev in je veliko lepše ko Chicago, kakor tudi čednejše. Posebno omenjenja vredna je „East-Water-Street“, ktera se po svojih krasnih stavbah in velikanskih prodajalnicah posebno odlikuje. Tudi to mesto ima veliko tovarn, vendar so vse bolj zunaj mesta, toraj ne kvarijo tako zraka ko v Chicagi. Med tem ko je v Chicagi večidel vse angleško, je to mesto čisto nemško in večinoma tudi katoliško.

Drugo jutro zgodaj odpeljal me je brzi vlak dalje. Okolo sedme ure zjutraj prevozili smo pri La rosse reko Missisipi in prišli v državo Minnesota. Vozili smo se bolj ob bližnji reke preko širokih polj. Okolo poludesete ure prišel sem v Wabasho, od koder si prejemal moja pisma.

Popis mojega potovanja je sedaj končan, vendar naj Ti še ta kraj malo opišem. Wabacha (ali prav: Wabashaw) nosi ime nekoga že mrtvega indijanskega poglavarja, čegar sina poznam; mesto leži ob reki Missisipi in

Baron Dipauli in njegovi tirolski tovariši so to sprevideli in so se tolažili z latinskim izrekom: „In magnis et voluisse sat est — pri velikih rečeh zadostuje že dobra volja“ — toda s previdnejšim ravnanjem bi bili marsikaj dobrega pospešili in polagoma gotovo tudi dosegli, kar zdaj morebiti ne bo več mogoče doseči. Upor zoper novejši Lienbacherjev predlog in marsikaka nevolja med lastnimi političnimi prijatelji bi bila izostala, ako bi ne bil baron Dipauli s svojim predlogom napravil, da klubu desnega središča podtikajo namene, ki jih nima, in katerih iz politične previdnosti imeti ne more, ne da bi mu mogel kdo zaradi tega odrekati pravo katoliško zavest.

Ravno glede šolstva imamo mnogih jako opravičenih želj; toda držec se konservativnih načel, zdatne premembe sedanjih 12 let obstoječih okoliščin ne moremo kar meni nič tebi nič zahtevati, in tudi nimamo zadostne moči jo izvršiti. Prav srčno želimo, da bi se spremenilo vse, kar se je dozdej pokazalo ko škodljivo ali neprimerno; to naj se pa najprej poskusi po administrativnem ali upravnem potu, ker ima naučno ministerstvo tudi pri sedanjih postavah priliko cerkvi in starišem dovoljevati več vpliva. In ko se bode to potrdilo kot primerno in koristno, se bode reč, ako se bo zdelo potrebno, prav lahko tudi spremenila po postavnem potu, pa potem gotovo ne bode našla toliko upora, kakor nedolžni Lienbacherjev predlog.

Ali so to moške?

Z veliko radostjo smo unidan sprejeli novico, da boj med narodno in nemškutarsko stranko pojenjuje in da se zopet vračajo tisti mirni in srečni časi, ko bode zlasti prebivalcem bele Ljubljane zopet mogoče mirno in uspešno drug poleg drugega delati za povzdigo splošnih koristi. Mislili smo, da je porazumljenje, ki se je pokazalo pri izvolitvi g. Fortuna za podžupana ljubljanskega, odkritosrčno in da se nasprotna stranka zaveda svoje dolžnosti do narodnih zastopnikov. Toda varali smo se. Spravljivi duh, ki je liberalne mestne očete navdajal pri volitvi podžupana, se je hitro razkadil in pri volitvi predsednika in podpredsednika kupčijske zbornice, ki se je vršila 10. t. m., pokazala je nemškutarska stranka proti narodnjakom zopet tisto osornost, ki neče nobenega drugega poleg sebe trpeti, in ki hlepno

zahteva, da bi se ji moralo vse vklanяти. Ali vse, ali pa nič, to je glavno načelo naših nemških liberalcev, ki se je tudi pri omenjeni volitvi razodevalo.

Reč namreč je ta. Ko je bila unidan volitev podžupana ljubljanskega, so narodni odborniki mestnega zbora nemškutarski večini ponudili porazumljenje ali kompromis, po katerem so se zavezali, da bode narodna stranka v kupčijski zbornici podpredsednika vzela iz liberalne manjšine, ako liberalna večina mestnega odbora podžupana izvoli iz narodne manjšine. Nemškutarska stranka je ta predlog sprejela ter narodnim odbornikom prepustila, naj imenujejo tri odbornike, ktere priporoča za podžupanovo čast, in iz katerih hoče večina enega izbrati. Imenovani so bili gospodje Petričič, dr. Bleiweis in Fortuna, ktere ga si je večina res tudi izbrala in izvolila. Narodna stranka je imela toraj pri volitvi podpredsednika kupčijske zbornice nemškim liberalcem vrniti dolg in rešiti dano besedo. Tudi ona je želela, naj liberalna manjšina imenuje tri kandidate, iz katerih bode naša večina enega izbrala za podpredsednika. Hotela je iti celo še dalje, in izvoliti onega, ki bi si ga manjšina sploh želela. Ko je pa prišla volitev, nemškutarska manjšina kupčijske zbornice o porazumljenju ni hotela nič vedeti. Po nasvetu dr. Poklukarja se je bila seja pred volitvijo predsednika in podpredsednika za nekoliko časa pretrgala, da da bi se odborniki med seboj porazumeli in dogovorili, pa vse prigovarjanje naših je bilo zastoj, nasprotniki, katerih sta manjkala samo grof Bolza in g. Globočnik, so vsi zaporedoma izrekli, da izmed njih nihče ne sprejme podpredsedništva. Narodna stranka je hotla ostati mož beseda ter je pri volitvi podpredsednika svoje glasove oddala g. Luckmannu. Ko je pa ta vstal ter se odločno izjavil, da te časti ne iz političnih, ampak iz osebnih vzrokov, zlasti zaradi svojega preobilnega dela ne more prevzeti, volila je narodna večina v drugič ter izvolila g. Horaka za podpredsednika kupčijske zbornice.

Kaj je pač nasprotno stranko pripravilo, da se je tako hitro premislila in zopet podrla porazumljenje, ki ga je bila nekoliko dni prej sprejela? Kakor slišimo, so se gospodje prav zadnji dan premislili.

G. Lukmann je namreč še dan poprej rekel, da on sicer iz prej navedenih vzrokov

ne bi mogel prevzeti podpredsedništva, da ga pa bode morda prevzel ali g. Kordin ali pa g. Lasnik. Ko je pa prišlo do volitve, so gospodje tako soglasno in premišljeno ravnali, da se niso le branili podpredsedništva sprejeti, ampak da se volitve sploh niso vdeležili, ter oddajali prazne listke. To ravnanje bilo je toraj skozi in skozi premišljeno in dogovorjeno. Ako bi bilo gospodom za porazumljenje mar in bi se bili branili le podpredsedništva, bi bili složno z našimi odborniki glasovali za predsednika in podpredsednika; pa hotli so nekako posnemati svoje tovariše v dunajskem državnem zboru ter se z njimi vred — blamirati. Kakor so uni toliko časa snovali porazumljenje o českem vseučilišču, da so ga naposled dosegli potem pa se z bali z glasovanjem ga javno potrditi, tako so bili tudi naši nemškutarji toliko časa s porazumljenjem zadovoljni, dokler ga ni bilo treba dejansko izvršiti. Morda bi se jim bilo sicer očitalo, da hočejo biti pametnejši in razvidnejši od svojih tovarišev po drugih deželah, to pa vendar ne gre, da bi bil učenec čez mojstra.

Povedal se nam je pa še drug vzrok, da je nemškutarska stranka v zadnjem trenutku zavrgla spravo z narodnjaki. Zbali so se, da bi se zasluga za dognano porazumljenje ne prištevala g. deželnemu predsedniku. In prav po zgledu svojih tovarišev v državnem zboru, ki zdaj v enomer po svojih listih kričé, spravo hočemo in želimo, pa grof Taaff: ne sme imeti pri tem nič opraviti, on se mora prej umakniti, ker nečemo da bi se njemu pripisovale kake zasluge, tudi naši nemškutarji trdijo: Mi smo pripravljeni k porazumljenju, tega pa n kakor nečemo, da bi se zasluge za povrnitev sprave in miru med nasprotnima strankama pripisovale g. deželnemu predsedniku Winklerju! Toda narodno stranko to ravnanje nemškutarske svojati malo briga. Ona je ponudila z veseljem svojo roko k spravi, ktero prav odkritosrčno želi. Prepričana je, da bode to spravo s pravimi nemci gotovo tudi dosegla, ker se poslednji čedalje bolj prepričujejo, da se jim od nje ni bati nobenih krivic. Tisti kričaći pa, ki se zdaj štulijo kot zastopniki nemške stranke, so nespravljivi in zato se narodna stranka z njimi ne bo več pogajala. Prišel bo skoraj čas, ko jih bodo njih lastni ljudje popustili, in ko bodo morali sramotno odstopiti iz javnega življenja, ker so ga vedno le rabili za svoje samopridne koristi. Za javno življenje treba je mož, ti ljudje pa so pokazali, da tega častnega imena ne zaslužijo.

Govor poslanca barona Dipauli-ja o šolski postavi.

(Dalje.)

Na Českem in v Badenu pri Dunaji se je zgodilo, da so učitelji otrokom razkladali državne osnovne postave, ter jim rekli, da vsak, če je 14 let star, sme verovati, kar hoče, in da se sme iz krščanske vere izbrisati, tudi če so starši temu protivni. (Čujte! na desni.) Ta stvar se je oznanila, pa učiteljem se ni nič zgodilo.

Imamo nadalje take od ministerstva potrjene šolske knjige in berila, ki so za otroke čisto nepravilne, tako povest od fajmoštra na Kalenbergu, ki zamore le zbujati sovraštvo do duhovščine. Majerjevo berilo za ljudske šole spodbuja k verskim dvomom, tako povest o treh prstanih iz Lessingovega „Nathana“. Tudi v npravnem oziru se otrokom dajejo čudne reči, tako Bürgerjeva pesem „Leonora“. Ali je to za šolske deklice?

ima 2500 prebivalcev, med katerimi so zastopani vsi narodi. Govori se večidel angleščina, vendar so pak nemci skoraj v ravnotežju z „Yankees“ in Irci. Slovanskega stebila smo le mi Kranjci, dvanaest nas je zdaj po številu. Mesto ima zelo lepo lego, in se odlikuje po več lepih poslopjih, med katerimi se ponosno povzdiguje katoliška cerkev. Res lepo poslopje je to; staro je 6 let in zidano po povspeševanju prečastitega gospoda J. Trobec-a, vrlega našega rojaka. Je pa tudi lahko vsa katoliška občina ponosna na svojo cerkev in svojega duhovnega pastirja, kateri že petnajst let neumorno deluje tukaj v blagor svoje čede.

Nahaja se še čvetero drugoverskih cerkva, pa so vse zelo revne lesene in veliko slabije od stare katoliške, ktera služi sedaj za šolo, a v kapeli pa še vedno pozimi mašujejo. Šola za katoliške otroke je pod vodstvom sestra, za drugoverske otroke pak je državna šola v krasnem poslopju in poleg brez plače poduk.

V trgovini je Wabasha eno važnejših mest Minnesote. Dan za dnevom prihajajo in odhajajo po reki parne ladije, vožeč žito in

druge poljske pridelke, katerih je Minnesota zelo bogata. Izmed vseh zedinjenih držav Minnesota po letošnjih statističnih poročilih najbolj napreduje. In kaj bi ne! Klima njena je najbolj zdrava od vseh držav in enaka oni srednje Evrope. Zemlja je rodovitna, prstena, posebno pšenici vgodna, ktera je tudi poglavitni pridelek Minnesote. Država je znana kot „prajerjska“ država, kajti dve tretjini nje ste polje, tretjina pa gozdovi in hoste. Sto in šestdeset oralov sveta dobi vsak polnoleten mož zastoj, ko ga je pet let obdeloval, sme ga prodati in če hoče, dobi zopet drugega zastoj. Mnogo jih je kateri so prišli semkaj in so plačali oral po 20 dolarjev, kmalo so bili zmožni plačati ves dolg, napravili so si vse kmetijske stroje, kateri so stali stotine in stotine dolarjev, in po vrhu tega imajo pa še sedaj po 5 do 10 tisočev naloženih na visoke obresti. Toliko premore podvzetnost.

Tako sem Ti popisal svoje potovanje v „obljubljeno deželo“. Upam, da sem zadostil svoji obljubi. Zdrav mi v domovini mili!

A. Obreza.

V istem berilu najdem tudi zaničevanje do avstrijskih vojakov, ker tam berem: „Gustav Adolf je izdihnil svojo dušo v roparskih rokah (avstrijskih) Hrvatov.“ (Veselosť.)

Omeniti mi je še šolskih knjižnic, ki obsegajo včasih prav čudne bukve, ki niso za nedoraslo mladino, ker so protidomovinske in proticerkvene. Obžalovanja je vredno, da še nekateri šolski sveti kupujejo take knjige za šolske knjižnice. Da katehet nima nobene besede v zadevi šolske knjižnice, to se tako že vé.

Dovolite, da se spomnim še enega predsodka, namreč tistega predsodka, da duhovščina ni za znanstveno poučevanje sposobna, in da tega ne more nadzorovati. Ali mar duhovnik ni toliko učen, ko jurist, filozof ali medicinec? Saj je srednjo šolo s temi vred dovršil, v teologiji pa se je učil predavanja, kateheze, pedagogike in didaktike, toraj takih predmetov, ki ga storé za šolo bolj sposobnega, ko ktereга drugega izobraženca, bolj ko kacega grajšaka, učitelja ali uradnika in druge vrste ljudi, ki so zdaj šolski nadzorniki, pa še poročila o svojem šolskem nadzoru ne znajo spisati. (Prav dobro! na desni.) Nemški cesar je rekel deputaciji vseučilišča iz Greifswalda: „Samo znanstvena odgoja pameti ne zadostuje za izgojo človeka.“

Skušnja vseh časov uči, da ni npravnosti, kjer ni vere.

Že slavni Aleksander Humboldt je rekel: „Ako bi bil jaz sedajne šole obiskal, bil bi zdaj revež na duši in na telesu; sedajna šola ni zmogljiva, značaje odgojevati.“ (Čujte! na desni.)

Dokazal bom, da se vera od npravnosti ne dá ločiti; pa pustimo za en trenotek, da bi bilo to mogoče, čujmo, kak sad obrodi ta ločitev. Strokovnjašk list „Oesterreichischer Schulbote“ piše: „Bojazen pred peklom in upanje do nebes ne more več biti podlaga prave npravnosti. Naše ljudstvo potrebuje tečnejše hrane, ki jo podaja materjalizem v neveri.“ Isti šolski list „Schulbote“ pa piše na drugi strani: „Znanost do zdaj še ni iznašla sredstev, da bi se število otrok skrčilo, da ne bi bilo treba rabiti pomočkov, ki so zdravju matere škodljivi.“ (Čujte! čujte! se živahno kliče na desni; vmes se sliši smeh.)

Posamezen človek je nenraven, ako taji, da proti Bogu nima nobenih dolžnosti; kako bo cela družba npravna, ako sliši v šoli isti nauk? Ni dosti, da so ljudje učeni, treba je tudi, da so pošteni.

„Ne bojim se surovega ljudstva, ampak brezverskih naukov sedajnih, nesramnih modrijanov;“ tako je govoril Friderik Wilhelm pruski leta 1848.

V novejšem času je bilo veliko čenčanja o takozvani „neodvisni npravnosti.“ Ker se tudi naše šolske postave na to „neodvisno npravnost“ opirajo, dovolite, da nekoliko o tem spregovorim. Kaj je neodvisna npravnost? To je neodvisnost od Boga, od večne nepristranske pravičnosti, to je samovolja vsacega posameznega človeka.

Naravnost brez verskih resnic pa je pravosodje brez sodnij. (Prav res! na desni, — oho! na levi!)

Če ima vsak pravico določevati, kaj je prav in kaj ni prav, potem mora vsaka doba, vsak narod za vsak kulturni razvitek imeti posebne npravnostne postave. Če bo vsak sam sebi delal postave, potem se vse neha, rodbina, človeška družba in država, potem gremo v čase barbarstva in divjaštva nazaj. (Prav dobro! na desni.) Liberalne fraze so največ zato tako pogubne, ker se nikoli natančno ne pre-

iščejo; ko bi jim sledili do zadnje posledice, potem bi že videli grozno brezno, kakor ga je pokazal Moleschott, rekši, „da je vest le nekaka lastnost mrtve tvarine.“ V ta prepad naj bi pogledali tisti liberalci, ki brezmišljeno ponavljajo take fraze. (Dobro! na desni.)

Nimam časa, da bi naštel vse dokaze za puhlost današnje npravnosti, za spridenost današnjih učiteljev in učencev.

Le nekoliko izgledov bom naštel, ki sem jih nabral v časnikih.

Leta 1878 je bilo kaznovanih 17 učiteljev zaradi nenpravnosti, leta 1879 tudi 17, leta 1880 pa 22.

„Christlich-pädagogische Blätter“ naštevajo pregrehe šolske mladine, pa večinom le iz doljne Avstrije, le v posebnih slučajih se ozirajo tudi na druge dežele; toraj zamorem le nekoliko mladostnih hudodelstev našteti.

V letih 1878, 1879 in 1880 berem šolarskih hudodelstev: 10 tatvinskih družb, nekatere obstoječe iz več ko 20 glav; 15 tatvin, med njimi silnih ulomov storjenih od 11letnih dečkov; 24 umorov, nekateri storjeni od 11 do 12letnih šolarjev; 3 očetomori; 5 požiganj, eno od 15letnega dečka. Ne bom dalje našteval; le enega mladega hudodelnika bom postavil v svarilni izgled. Neki deček v Dolenji Avstriji je zažgal hišo in precej škode naredil. Potem je pisal žugalne pisma na različne osebe; psovalne pisma čez cesarja, ter jih poslal žendarmom in ministerstvu zunanjih zadev. V vseh teh pismih je posnemal pisavo tamošnjega župnika, tako da so poštenega gospoda dolžili tega hudodelstva in bil je za to cel mesec v preiskavi. (Čujte! na desni.) Še le čez en mesec se je zvedelo, da je fant to naredil, pa on je vse tajil. Čez dva mesca so mu hudodelstvo dokazali in deček se je obesil v ječi.

Mladi ljudje so nadalje izvršili: tri roparske napade, nekaj grobnih oskrumb, več prekanjenih goljufij, mnogo telesnih oskrumb celo po 12letnih dečkih; grde nečistosti, ponarejanje denarja, veleizdajstvo na gimnaziji v Gradcu, razžaljenja Njih veličanstva, grožnje in trpinčenje nad stariši (čujte! na desni), večkratno zasramovanje in napadi na katehete v šoli (čujte! na desni), poškodovanje tuje lastnine, zasramovanje bridke martre in svetih podob. V Pragi so leta 1879 zaprli celo sodrgo mladih komunistov, ki so se zvezali, da bi napadali in plenili bogate ljudi. (Čujte! na desni.)

Čeravno izkaz ni popolen, najdem vendar 59 samomorov v krogih učiteljev in učencev. (Čujte! na desni.) Tak nesrečni učitelj je zapustil spis, v katerem je zasmehoval neumerjonočnost duše. Neka 13letna šolarca je bila zapisana že med javne vlačuge.

Nek učitelj je prej ta dan učencem povedal, da se bo vstrelil v šolski sobi.

Iz tega se pač vidi, kako malo je imel baron Hye prav, če je nedavno v gosposki zbornici rekel: „Natočevanje, da nova šola pospešuje brezverstvo in nenravnost, je popolnem neopravičeno.“

Še Bluntschli imenuje nove učitelje pomučno vojsko brezvladja in razrešitve.

Poslušajmo ob kratkem še učitelje, kakor se nam predstavljajo po učiteljskih shodih. Že Thiers jih imenuje — protižupnike. Kaj pravijo?

„V globočino je treba segati pri poduku,“ pravi eden, „učencu ni treba vedeti, v katero vrsto rastlin spada hrast, treba pa mu je vedeti, da so se pod tem drevesom nekdaž zažigali krivoverci.“ (Čujte! prav dobro! na desni.) Zato učitelji zahtevajo, naj se odpravi ne-

samo duhovsko, ampak vsako šolsko nadzorništvo. (Konec prih.)

Politični pregled.

V Ljubljani 13. junija.

Avstrijske dežele.

V Pragu so imeli te dni velike slovesnosti, ker je cesarjevič Rudolf s svojo ženo princesinjo Štefanijo srečno tje došel. Ljudstvo ju je navdušeno sprejelo in pzdrazilalo.

Česki škofje hočejo pri bodočih volitvah samostalne, katoliške kandidate postaviti. To pa iz tega uzroka, ker se pusté nekateri česki poslanci kot „narodnjaki“ s pomočjo duhovščine voliti, kedar so voljeni pa nekako zaničljivo gledajo na duhovščino ter imajo nekako po liberalizmu „žmah“, samo da si tega ne upajo tako javno povedati, kakor nemški poslanci. Bolje bo res, da se tej dvojezičnosti konec stori po izreku Kristovem: „Kdor ni z menoj, je zoper mene.“

Nemškutarski listi dajejo svojim ljudem korajžo, ter pravijo, da bo moral Taaffe kmalo odstopiti, in pridejo spet liberalci za minister. Nemara bo še večkrat dež šel, prej da se bo to uresničilo.

Izvirni dopisi.

Z Dunaja, 8. junija. (Liberalni listi o praškem vseučilišču. — Deželni zbori, pa državni zbor in delegaciji. — Knez Milan na Dunaji. — Ministri na odpustku.) Liberalni listi razodevajo veliko veselja, da gospodska zbornica ni rešila postave o praškem vseučilišču. Ker bi radi imeli, da bi Čehi ne dobili višjih šol, mislijo, da je vseučilišče česko pokopano, ker gospodska zbornica ni sprejela dotičnega predloga. Zopet nekateri trdijo samo to, da se česko vseučilišče ne bode odprlo že letos, ampak še le drugo leto. Tudi mladočeski „Narodni Listy“ so nekoliko potrli, dasi nimajo za to nobenega vzroka. Vlada ima resno voljo Čehom dati vseučilišče, in če se bodo Nemci upirali, prav lahko že na jesen za Čeha poskrbi po upravnem potu potrebnih učiteljev, ter jih nastavi na sedanjem vseučilišču tako, da bodo eni predavali ali učili v českem eni pa v nemškem jeziku. Taka vravnava bila bi Čehom še bolj všeč, kakor vstanova čisto nove univerze, nespravljive Nemce bi pa to še huje zadelo, ker so ravno oni zahtevali, da se morate obe visoki šoli popolnem ločiti. Sicer pa so pemske Nemci pokazali, da jim za odkritosrčno spravo ni prav nič mar, in da se na njihovo besedo ni zanesti. Njih zastopniki zdaj kar naravnost kričé, da je tam, kjer so si načela nasprotna, sprava nemogoča!

Deželni zbor gališki se prične neki 14. septembra; tudi drugi deželni zbori se bodo sklicali o ravno istem času izvzemši onih, ki morajo nekatere obširneje postave pretresati in sklepati in se bodo zaradi tega menda sošili nekoliko prej. Okoli srede meseca oktobra se zopet snide državni zbor, in z njimi ob enem boste na Dunaji zborovali delegaciji.

Sicer pa je nastopila politična suša, in ko bi ne bil te dni prišel sim srbski knez Milan, ki se je od tod odpeljal v Berlin, bi listi ne imeli kaj posebnega pisati. Pravijo, da je knez prišel zaradi tega sim, da bi tudi Srbija postala kraljestvo, kakor Rumunija. Cesar so kneza prav prijazno sprejeli ter s tem pokazali, da jim je blagor in napredek Srbije, s katero imajo naši južni Slovani tolikanj duševnih in materijalnih zvez, resnično

pri srcu. V Srbiji je zbudil prijazni sprejem njenega kneza na dvoru avstrijskem veliko veselje, in s Srbi se tega veselje, tudi vsi poštene Avstrijanci, samo „N. fr. Presse“ godrnja češ, da je napačna avstrijska politika kriva, ako Srbija postane kraljestvo, ker bi bila sicer Avstrija Srbijo ohranila v podložnosti Turčije, ali jo pa sama sebi podvrgla. „N. fr. Presse“ toraj še zmirom gori za Turčijo, in bi jo rada rešila neizogibljivega razpada. Ko bi šla z njo rakom živžgat le tudi svojat, ki se pri tem listu tolikanj šopiri!

Ministri pojdejo zdaj zaporedoma na odpuš; baron Konrad odide že jutri za 4 tedne na Štajarsko. Govorica, da bode odstopil, je potihnula, in Konrad ostane še minister, ako se bode le njegovo zdravje zopet vtrdilo.

Domače novice.

V Ljubljani, 14. junija.

(Za častne člane) izvolila je meščanska bramba novomeška g. deželnega predsednika Winklerja in mil. škofa Pogačarja, ter jima je po posebni deputaciji izročila dotične diplome.

(Mestni odbor) ima danes jako važno sejo. Gre se namreč za dve kosarni, eno za redno vojsko, in sicer za pešce (infanterijo), drugo pa za domobrance. Te stavbe so jako potrebne, akoravno bodo stale mnogo denarja. Mesto mora kosarne zidati že v interesu vseh meščanov, kajti ne smemo, da je velika garnizona dobiček za mesto, mora se pomisliti tudi na lego Ljubljane. Ako dobimo vojsko z Italijani, postala bo Ljubljana glavno taborišče, ter bo v njej nameščenih vsaj kakih 30.000 vojakov. Premislimo le kak križ bi bil za hišne posestnike, ko bi morali vse te vojake po hišah nameščiti!

(Novo šolo) bodo zidali v Šiški, ktere stroški so proračunjeni s 12.100 gld. Delo se bo 24. t. m. oddalo pri okrajnem glavarstvu za ljubljansko okolico tistemu, ki ga bode najceneje prevzel. Natančnejši pogoji se zvedo pri okrajnem šolskem svetu ljubljanskem.

(Sokolov izlet preteklo nedeljo) bil je krasen. Čez 200 ljudi odpeljalo se je v nedeljo zjutraj ob šestih s posebnim vlakom v Kranj, kjer jih je na kolodvoru med streljanjem sprejela in pozdravila požarna bramba in velika množica odličnega prebivalstva. Okoli 7. ure vzdignil se je Sokol z ljubljanskimi spremljevalci, katerim se je pridružilo mnogo ljudi iz Kranja in Šmartina, proti sv. Joštu, kamur je okoli 9. ure dospel. Ob desetih je bila sv. maša, pri kateri so Sokolci prav izvrstno peli, potem pa razgledovanje po krasni okolici in petje. Proti poludnevju vzdignili so se Sokolci, ki so se gospodu kuratu Tavčarju zahvalili, ker jih je tako prijazno sprejel in radovoljno potrebno poskrbel, ter so se vrnili v Kranj. Na mostu jih je čakala deputacija z g. županom na čelu, ki je ljubljanske goste prijazno pozdravil, gospodičina Preširnova pa je „Sokolu“ izročila krasen venec s prelepima trakovima za zastavo. Sokol se je skoz mesto podal na Staro pošto, kjer je bilo kosilo. Popoldne prišla je tje vojaška godba iz Ljubljane in še mnogo gostov iz Ljubljane, Loke, Radolice in iz Tržiča. Po kosilu podal se je Sokol na pokopališče, kjer je na grob Preširnov in Jenkotov položil lepa dva venca, in jima tudi zapel. Proti večeru se je vnela vesela zabava in skoraj prehitro je prišel čas, ko je bilo treba odriniti nazaj v Ljubljano. Ko je bila nastala noč, prižgali so na vrtu umeteljni ogenj, na kalvariji pa so spuščali rakete. Pri odhodu spremljala je požarna bramba z bakljami

in lampijoni ljubljanske goste na kolodvor. Mlin gospoda Majdiča bil je z bengaličnim ognjem razsvitljen in tudi kolodvor svetil se je v umetelni razsvitljavi. Po prisrčnem poslovilu od prijaznih in poštenih Kranjcev odpeljal se je posebni vlak ob 10. uri iz Kranja ter je ob 3/4 11 došel v Ljubljano. Vreme je bilo vse skozi prijetno, ker ni bilo ne prehude vročine, ne neprijetnega hlada. Ko je pa vlak došel v Ljubljano, jele so padati nekatere kapljice dežja. Take veselice silno vnemajo narodnega duha, zato ima naš „Sokol“ za povzdigo narodne zavesti gotovo velike zasluge.

(Tukajšnji dopisun „N. fr. Presse“) v listu od 9. t. m. tarna, da so postale na Kranjskem take razmere, da bodo imele jako žalostne posledice za deželo, ako bodo kaj časa trajale. Britke solze pretaka po bivšem deželnem glavarju in „precartanem“ litijskem glavarju Vestenecku, ter zdihuje, da se v podučenih krogih govori o razpustu deželnega zbora, in da narodnjaki zahtevajo odstavo še dveh okrajnih glavarjev, ker držita z deutschkrajnarji ali nemškimi Kranjci. „Pa vse to, pravi konečno dopisun, ni moglo zabraniti, da bi se ne bil te dni po prizadevanji znanih Kranjcev osnoval krajni oddelek nemškega Schulvereina“. Prav radi pripoznavamo dopisunu, da so nastopili hudi časi, pa ne za deželo, ampak zanj samega. Dokler so trajale narodne borbe, imel je rodovitne čase, ker je vsaki dan za „N. fr. Presse“, „Triester Zeitung“, „Deutsche Zeitung“, itd. itd. spisal kak dopis ali odposlal zanimive telegrame, ki so mu jih omenjeni listi dobro plačevali. Zdaj tega več ne more, ker se razne zadeve mirno razvijajo, in zato tarna o žalostnih razmerah. Ravno iz tega vzroka žaluje tudi po Kalteneggerju in Vestenecku, ki sta mu dajala obilno gradivo za njegov dopisunski posel; zlasti gledé Vestenecka je znano, da ga ni bilo tedna, ko bi se ne bile čule iz Litije raznotere zanimive reči, ki so bile novic željnemu dopisniku kakor nalašč. Odkar je pa Vesteneck odšel iz Litije, se od tam nič več ne sliši, in ljudje živijo tudi tam tako enomerno in vsakdanje kakor drugej. Kar se tiče deželnega zbora kranjskega, smo v „Slovincu“ že večkrat reč pretresali ter dokazali, da ji ne pridevamo tolike važnosti, kakor Pressini dopisun. Vlada ravno tako dobro pozna razmere narodnih poslancev in njih namene gledé deželnega zbora, kakor mi, zato ji ni treba o tej zadevi nič priporočati, in tudi od nje nič tirjati. Bo že sama storila, kakor ve in zna, in narodni poslanci bodo tudi storili, kar bodo po vsestranskem prevdarku za koristno in potrebno spoznali. Posebno važna pa se zdi dopisunu vstanovitev novega oddelka nemškega „Schulvereina“. To društvo nas tako malo briga, da nam je vse eno, kaj ono počenja. Ako ima preveč denarjev, naj jih trosi in razmetava, lahko pa rečemo, da ne bode ne enega slovenskega otroka pridobilo za svoje namene. Dopisun menda sam tudi to ravno tako dobro vé kakor mi, zato pa ni povedal ne kraja ne oseb, ki so osnovali nov oddelek nemškega „Schulvereina“, ker se je bal, da bi sicer ne prišla na dan sleparija, ki jo nekteri iz samopriddnih koristi z nemškim „Schulvereinom“ uganjajo.

(Javno berilo) v čitalnici je danes večer ob 8. uri. Vstopnina: sedež 40 kr. (z vstopnino vred.) — Vstopnina 30 kr. Dijaški in garnizon-bilet 20 kr. Deželna vlada je z odlokom 11. junija 1881 št. 934 praes. dovolila v vseh mestih kranjske vojvodine napravljati g. Josipu Géclju to berilo.

Razne reči.

— Duhovske premembe v ljubljanski škofiji: Č. g. Adolf Pogorelec, kaplan v Brezovici, je prestopil k Lazaristom.

— Iz Gelja. Milostljivi knezoškof lavantinski so razposlali okrožnico svoji duhovščini, v kateri vabijo duhovnike, naj se vdeležijo slavnostij v Rimu na čast sv. Cirila in Metoda. Koncep svojega pisma pravijo, da se vsled napovedanega birmovanja, ki se ima vršiti začetkom julija, zdaj ne morejo iti v Rim; da pa vtegoje vendar še to leto osebno izraziti sv. Očetu svoje spoštovanje in svojo vdanost. — Na več krajih po Štajarskem smo imeli že točo. Med drugim je tolkla na binokšno soboto tudi na Rožnem blizu Rajhenburga, potem je vlekla preko Save na Kranjsko. Sicer kažejo dobro žita in vinogradi.

— Prebivalstvo severo-amerikanskih držav je narastlo že na 50,152.860 duš. Pričetkom tega stoletja štela je država samo 5 milijonov duš.

— Dvoboj. Nekemu sodniku na Ogerskem je en mladi človek zapeljal hčer. Ta je od sramote v vodo skočila in utonila. Oče so je hotel maščevati, ter je zapeljivca na dvoboj poklical. Pa zapeljivec je še starega moža vstrelil v dvoboju, tako da je očeta in hčer iz tega sveta spravil. Čudna taka pravica, ki se ušče v dvoboju! Zapeljivec je zdaj opravičen pred kavalirji, ker se je v dvoboj podal; ali je pa opravičen tudi pred Bogom, da je umoril očeta in hčer?

— Konec sveta. Nek zvezdogled v Ameriki je izračunil, da bo še letos sveta konec, namreč konec oktobra mesca, ko boste dve zvezdi v našo zemljo trčili ter jo razbili. Ljudje so se že davno odvadili, verovati takim prerokom, ker so bili že mnogokrat opeharjeni. Leta tisoč in še nekaj po Kristusu bili so že vsi ljudje pripravljeni na konec sveta, ker se je tako za gotovo prerokoval. Tudi pozneje so zvezdogledi še večkrat strašili ljudi, zdaj pa se jim že vsak smeje. Lani je bilo tudi prerokovano, da bodo štirje planeti pred solnce stopili, ter da bo vsled tega nastala na zemlji slaba letina, lakota in kuga. Kakor vidimo, se to prerokovanje ni izpolnilo. Za leto 1886 narekuje tudi starodavno prerokovanje vsakovrstne nesreče, vojsko, kugo, lakoto itd. Upati hočemo, da bo tudi tisto leto šlo memo nas brez posebnih nezgod.

— Roparji na Grškem. Roparska družba na Grškem je vjela dve deklici in zahtevala za nji po tamošnji navadi visoko odkupnino. Oče prve deklice je odkupnino plačal in otroka nazaj dobil; druge deklice oče pa tega ni storil o pravem času, zato so mu tollovaji hčer na drobne kose razsekali in v skrinji na dom poslali.

— Starine. Na Gosposvetskem polju pri Celovcu kopljejo zdaj za starinami, ker je tam stalo nekdaš rimsko mesto Virunum. Našli so že več hiš pod zemljo; tudi 74 komadov raznega rimskega denarja od cesarjev Galliena, Claudia, Aureliana; iz česar se sklepa, da so v teh hišah stanovali ljudje še l. 253 do 375 po Kristusu.

Spovednik in njegova služba

že zdavnaj pričakovana knjiga, je prišla ravno kar na svitlo. Potrjena je in priporočena od prečast. tržaško-koperskega škofijstva ter se dobiva pri pisatelju, čast. gosp. Fr. Kosec-u župniku v Truškah in v Ljubljani v katol. bukvarni.